

A HAND Szövetség javaslatai a NEFE végrehajtó ügynökség kapcsán

A magyar NEFE-végrehajtás tekintetében az egyik legalapvetőbb és függőben lévő kérdés, hogy szükséges-e létrehozni egy a KKM-nek alárendelt, de bizonyos mértékig független fejlesztési ügynökséget, ami elsősorban a kormányzat nemzetközi fejlesztési tevékenységének egységes alapelveken és szakmai gyakorlaton alapuló megvalósításáért felelne. A szerződéses végrehajtó ügynökségi forma, ami 2004 és 2010 között volt jellemző a magyar intézményrendszerre sem a kormányzat, sem az egyéb nem kormányzati partnerek számára nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Európában ugyanakkor számos donorország működtet különálló ügynökséget e speciális szakértelmet igénylő területen. A V4-ek közül Szlovákia és Csehország, és a szomszédos országok közül Románia is ügynökség létrehozása mellett döntött az elmúlt évek során. Erre gyakorlatilag az összes érdekelt hazai szereplő megítélése szerint itthon is szükség lenne. Kormányzati szándék régóta létezik rá, a 1182/2014 (III.27) számú kormányhatározat 7. pontja foglalkozik a létrehozatalával, és 2014-ben kormányzati vitaanyag is készült róla, eddig azonban egyéb konkrét lépés, tudomásunk szerint, nem történt az ügyben.

Érvek egy önálló végrehajtó ügynökség létrehozása mellett:

- Alapvető érv egy önálló ügynökség mellett, hogy a magyar NEFE-végrehajtás **egységesebb célrendszer és gyakorlat** mentén történő kivitelezését tenné lehetővé. Ez egyúttal a **fejlesztéshatékonyság** növelése terén Magyarország által is elfogadott nemzetközi kötelezettségvállalások teljesítéséhez is hozzájárulna, és növelné a Fenntartható Fejlesztési Célok végrehajtásához elengedhetetlen szakpolitikai koherencia szintjét is. A különálló fejlesztési ügynökség nem jelentené automatikusan a KKM e terület feletti kontrolljának átengedését. Jelentheti „mindössze” azt, hogy a végrehajtási munka állandóbb, kiszámíthatóbb, megbízhatóbb szakmai színvonalon kerül elvégzésre.
- Az önálló ügynökség azt is **lehetővé tenné a kormányzat számára, hogy uniós forrásokhoz férjen hozzá** az ún. delegated cooperation (‘átruházott együttműködés’) keretében, aminek során tagállamok fejlesztési ügynökségeiken keresztül uniós forrásból fejlesztési programokat, projekteket hajtanak végre. Ausztria él ezzel a lehetőséggel és 2008 és 2016 között 92,5 millió euró uniós forrásból részesült ilyen formában. Ehhez azonban elengedhetetlen egy valóban átgondolt NEFE-politika és hatékony intézményrendszer felállítása (benne mindenképpen egy ügynökséggel).
- A fejlesztési ügynökséggel szembeni kifogásként annak forrásigénye szerepel általában, ami a korábbi évek csökkentett NEFE költségvetése mellett valóban nem tette volna racionálissá egy ilyen intézmény felállítását. Azonban mára a kormányzat NEFE-típusú költségvetése, különösen, ha nem csak a KKM NEFE sora alatt szereplő tételeket vesszük figyelembe, hanem például a Miniszterelnökség (korábban az EMMI költségvetésében szereplő) üldözött keresztények megsegítésére vonatkozó előirányzatát is, elérte a minimum 500 millió forintot (2019-es költségvetéstervezet). Ha a tényleges kiadásokat vizsgáljuk, ráadásul

nem csak két minisztérium esetében, akkor az OECD adatok szerint 2016-ban 2,4 milliárd forintnyi projekt-jellegű és az ún. technikai együttműködés kategóriájába eső költséssel rendelkezett Magyarország. Természetesen nem minden esetben tartozna feltétlenül az ilyen típusú tételek kezelése a fejlesztési ügynökség hatáskörébe, de a nagyságrendet jól mutatja, hogy ma már akár több milliárd forintnyi NEFE-célú költést kezel a kormányzat évről-évre. Ilyen nagyságrend mellett egy ügynökség felállítása megfelelő tervezés mellett már nem feltétlenül többletköltséget jelentene, hanem éppen a **költségek racionalizálását**, mivel az ilyen jellegű tevékenységek ügynökségi feladatkörbe utalása csökkenthetné a kiadásokat, azáltal, hogy nem két (vagy akár több) intézményben kellene hasonló feladatkörrel embereket foglalkoztatni.

- A KKM egyébként is folyamatosan nagyon sok, értékes tapasztalatot veszít az által, hogy a külügyi rotációban résztvevő kollégák menedzselik a NEFE-kérdéseket. A NEFE-tevékenység különbözik a megszokott külügyi feladatoktól, a kollégák 2-3 év alatt tanulnak bele a területbe, és a főosztály számára elveszik ez a tapasztalat, ha külszolgálatra mennek, vagy más osztályra kerülnek. Ráadásul sokszor magasan kvalifikált, a külügyi munkát jól ismerő szakemberek foglalkoznak operatív tevékenységekkel, melyek nagyon sok időt vesznek igénybe, ezért is alakult ki az a helyzet, hogy a felelős főosztály (NEFEFO) folyamatos kapacitáshiánnyal küzd. **A fejlesztési ügynökség azonban ki tudna építeni olyan specializált kapacitást**, amely a NEFE-tevékenységnek akár minden területén (a multilaterális intézményekben való részvételtől a pályáztatáson át a kommunikációig) professzionális, elmélyült tudást mondhat magáénak és ez optimalizálná a munka hatékonyságát, növelné az eredményességet. Ráadásul kiszervezhető, külügyes, külgazdasági tudást nem feltétlen igénylő feladatokat lehetne levenni a NEFEFO munkatársainak válláról.
- **A NEFE végrehajtásba bevonni szándékozott magyar cégek számára is előnyt jelentene** egy olyan intézmény, ami adott esetben terepi tapasztalattal, információkkal és kapcsolatokkal tudná segíteni a vállalatok NEFE-szerepvállalását. Mindez nyilván pozitív hatással lehetne a magyar export növekedésére általában is, ugyanakkor a speciálisabb NEFE-szempontról, más, szigorúbb kritériumrendszer mentén végrehajtandó beavatkozásokra való céges felkészülést és aztán a kivitelezést is előnyösen befolyásolná.
- Ahogy a 2014-es kormányzati vitaanyag is utal rá, **a minisztériumi keretek között történő működés, pályáztatás, a költségvetés kezelése nem hatékony és rugalmas**, külön probléma, hogy a költségvetési forrásból a minisztérium bármikor maradványt képezhet. Mindez nem teszi lehetővé a megfelelő tervezést és eredményes végrehajtást, és aláássa a NEFE-ben jellemző több évre vonatkozó kötelezettségvállalások teljesítését.
- Egy ügynökség **önálló brand kiépítését** tenné lehetővé mind nemzetközileg, mind pedig hazai szinten, úgy, hogy közben a szakmai háttér folyamatos és szerves kapcsolatban áll a kommunikációért felelős részleggel. Ez növelhetné itthon a magyar nemzetközi fejlesztési tevékenység elfogadottságát, de hozzájárulhatna a magyar NEFE donorországok „piacán” való pozicionálásához is. A Hungary Helps erre mutató kezdeményezés, egy ügynökség keretében azonban ez még egységesebb és professzionálisabb kommunikációt eredményezhet.

Az ügynökség kormányzati hierarchiában elfoglalt helye, illetve a funkciója és ennek megfelelően a

hatásköre, kompetenciája a külföldi példák esetében is országról országra változik. Egy ügynökség funkciója a pusztán végrehajtó szervezettől a stratégiai irányításig terjedhet, így ezen a téren is különböző megoldások lehetségesek. Az uniós országokban a fejlesztési ügynökségek kormány szervezetek, legtöbbször a külügyminisztérium irányítása alatt (Izland, Írország, Luxemburg, Svédország), mely lehet egy független intézmény (pl. Svédország) vagy lehet a minisztérium egy részlege (Írország). Ausztriában a Korlátolt Felelősségű Társaságként bejegyzett ADA tulajdonosa a kormányzat, de a külügyminiszter képviseli a kormányban. Amennyiben Magyarország egy ezekhez hasonló szervezet felállítása mellett dönt, akkor ezeknek az eltérő megoldásoknak a kiértékelését követően az érdekelt partnereket bevonó társadalmi egyeztetés keretében határozzon az ügynökség végső formájáról.

2018. szeptember 5.

A projekt az Európai Bizottság támogatásával valósul meg. A kiadvány nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság véleményét, felelőssége annak tartalmára nem terjed ki.